

*Пясковський Вадим Валерійович,  
професор кафедри криміналістики та судової медицини  
Національної академії внутрішніх справ, кандидат  
юридичних наук, доцент*

## ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО І ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ НЕПОВНОЛІТНІХ ПОТЕРПІЛИХ ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

Взаємодія як філософська категорія є однією із загальних форм взаємозв'язку між явищами, вона відбувається у просторі і часі та є специфічною для кожної з форм руху матерії. Матеріалістична діалектика доводить, що взаємодія є виявом єдності протилежностей, двобічним процесом, в якому кожна зі сторін, що взаємодіють, зумовлює іншу, виступає як причина і наслідок. Діалектичний характер взаємодії виявляється у взаємоперетворюваності протилежностей [1, с. 273].

Взаємодія означає процес безпосереднього або опосередкованого впливу суб'єктів один на одного, що породжує їх взаємозумовленість і зв'язок [2, с. 553].

На думку С. С. Чернявського, взаємодія у протидії злочинності - це узгоджена діяльність уповноважених суб'єктів з оптимальним співвідношенням методів і засобів, визначених для кожного з них [3, с. 17].

Під час розслідування насильницьких злочинів, учинених щодо неповнолітніх, питання непроцесуальної взаємодії слідчих з різними громадськими організаціями, що переслідують мету захисту дітей, є особливо актуальним. При цьому, необхідно відмітити, що реалізація такої взаємодії можлива тільки в тому випадку, якщо між слідчим і представниками громадських організацій встановлений особистий контакт. Як правило, він формується виходячи із взаємин між керівниками відповідного рівня або сформованих умов (наприклад, при спільному навчанні в школі або вузі, родинних відносинах і т.д.).

Однією з нових форм непроцесуальної взаємодії між слідчими і громадськими організаціями є забезпечення безпеки потерпілих і свідків з

урахуванням можливостей громадських організацій. Цікавий закордонний досвід такої взаємодії був наведений Л. Акерманн (першим головою організації «SOLWODI» - Німеччина) у ході міжнародної науково-практичної конференції «Боротьба з торгівлею людьми» (Україна, Донецьк, 26 червня 2008 р.). Громадська організація «SOLWODI» у своїй діяльності має на меті надання допомоги жінкам, що постраждали в результаті торгівлі людьми й сексуальної експлуатації. Вона надає постраждалим правову й медичну допомогу, щорічно проводить тижневі науково-практичні заходи за участю суддів і поліцейських, у рамках яких правоохоронці довідуються про інші сторони життя жертв, які постраждали від насильства, а також можливості організації із забезпечення безпеки жертв насильства. У результаті в 2007 році громадська організація «SOLWODI» надала допомогу в судових процесах 92 жертвам, серед яких були й діти.

Так, був наведений приклад, де 14-літня дівчинка, яка незаконно була переправлена до Німеччини, потрапила в сексуальне рабство. Переживши стрес, вона не могла навчатися навіть зі своїми однолітками. Протягом року, поки здійснювалося кримінальне судочинство, громадська організація «SOLWODI» надала їй можливість перебувати на території даної організації й займатися з педагогами за індивідуальною програмою.

Подібний досвід має й Канада. Наприклад, Онтаріо, як і багато інших провінцій Канади, має успішно реалізовані програми допомоги жертвам-свідкам, які повинні давати показання в суді, більшість із них жінки й діти. В 1994-1995 р.р. 54,0 % ресурсів цієї програми було витрачено на допомогу жертвам домашнього насильства. Програма «Жертва-свідок» допомагає їм на різних стадіях судового розгляду, включаючи й сам судовий процес. В 1996-1997 рр. близько 20 тисяч жертв злочинів, значна частина з яких діти, одержали захист у рамках цієї програми [4, с. 17].

Звертає на себе увагу той факт, що до 70-х років у Канаді соціальні служби не забезпечували безпеку дітей, які потерпали від насильства. Допомогу іноді надавали релігійні й благодійні організації. Тільки з 70-х років, коли проблема насильства стала ширше обговорюватися в суспільстві, виникла необхідність створення притулків, «безпечних будинків» для потерпілих від насильства. Перші з них розташовувалися у готелях, у їх числі будинки тимчасового перебування у Ванкувері й Торонто. В 1980 р. таких будинків було вже більше 70 по всій Канаді, а до 1990 р. існувала мережа з 400 будинків, розташованих як у міській, так і в сільській місцевості. Нині їх число досягло 470, і потреба в них велика: наприклад, в 1994 р. 85 тисяч жінок і дітей звернулися за допомогою до канадських притулків для жертв насильства.

У багатьох населених пунктах Канади на перших сторінках телефонних довідників друкуються номери місцевих притулків для жертв, що потерпають від домашнього або сексуального насильства, а також кризових центрів, телефонів довіри й служб для дітей, що страждають від жорстокого поводження. Кризові центри в Канаді - це своєрідні соціальні інститути, що живуть у відповідності зі своїми принципами й кодексом честі. Їх діяльність ґрунтується на наступних принципах:

конфіденційність отриманої центром або телефоном довіри інформації;

рівна повага до всіх хто звернувся незалежно від їх соціального статусу й національної приналежності;

довірча атмосфера у взаєминах між працівниками центра й добровільних помічників;

активна громадянська позиція.

Створення кризових центрів і притулків є частиною урядової програми з протидії насильства в сім'ї, що діє в Канаді з 1988 року [4, с. 17].

Зацікавленість у роботі зазначених центрів була підтверджена й у ході міжнародної науково-практичної конференції «Боротьба з торгівлею людьми» (Україна, Донецьк, 26 червня 2008 р.), де досить велика кількість представників іноземних держав висловилися за розширення взаємодії правоохоронних органів з громадськими організаціями. Зокрема, К. Б. Левченко (д.ю.н., президент Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда - Україна») у ході своєї доповіді зробила акцент на роботі Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда - Україна», у тому числі й по взаємодії із правоохоронними органами України, але поскаржилася на відсутність державного фінансування діяльності громадських організацій на території України.

Підводячи підсумок сказаному, відзначимо, що практика розслідування насильницьких злочинів, учинених щодо неповнолітніх, настільки динамічна, що в ході її здійснення можуть бути вироблені й інші форми непроцесуальної взаємодії слідчого з громадськими організаціями. При цьому необхідно приділяти пильну увагу міжнародному досвіду, де на території окремих держав уже досить тривалий час реалізуються програми урядових і неурядових організацій як на місцевому, так і на загальнонаціональному рівнях.

#### Список використаних джерел:

1. Керевич О. В. Процесуальні й організаційні аспекти взаємодії слідчого та органу дізнання щодо розкриття і розслідування злочинів / О. В. Керевич // Вісник Запорізького юридичного інституту. - 2004. - № 2. - С. 272-277.
2. Тацій В. Я. Настільна книга слідчого / В. Я Тацій, М. Г. Панов, В. Ю. Шепітько. - К. : Ін Юре, 2003. - 716 с.
3. Чернявський С. С. Методика розслідування злочинів у сфері банківського кредитування : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / С. С. Чернявський. - К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2002. - 20 с.
4. Забелина Т. Ю. Канада и проблема насилия в семье: двадцать лет борьбы / Т. Ю. Забелина, Е. В. Израелян, Н. А. Шведова // Вопросы ювенальной юстиции. - 2006. - №4. - С. 15-18.